

OBRAMBENA INDUSTRIJA

Obrambenu industriju EU-a karakteriziraju gospodarske i tehnološke sastavnice koje su važne za konkurentnost europske industrije. Europska obrambena agencija podupire države članice u poboljšanju njihovih obrambenih sposobnosti i doprinosi razvoju njihove obrambene industrije. Taj se sektor nedavno odlučio pozabaviti nekim od svojih glavnih izazova, među kojima su fragmentacija tržišta i niske razine potrošnje, jačanjem zajedničke javne nabave i povećanjem rashoda za obranu.

PRAVNA OSNOVA

Djelovanje EU-a u tom području mora se temeljiti na članku 352. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Iako članak 173. UFEU-a predstavlja pravnu osnovu za industrijsku politiku EU-a, napredak u primjeni pravila unutarnjeg tržišta na tržište obrambene opreme ograničen je člankom 346. stavkom 1. UFEU-a, kojim se određuje da „svaka država članica može poduzeti one mjere koje smatra potrebnima za zaštitu osnovnih interesa svoje sigurnosti, koje su povezane s proizvodnjom ili trgovinom oružjem, streljivom i ratnom opremom”.

CILJEVI

Obrambena industrija važna je za EU zbog svojih tehnoloških aspekata i aspekata gospodarske politike. Konkurentnost europske obrambene industrije ključna je za vjerodostojnost zajedničke sigurnosne i obrambene politike. Važno je da države članice međusobno surađuju kako bi okončale politike i prakse koje stoje na putu učinkovitijoj suradnji europskih poduzeća iz obrambenog sektora.

POSTIGNUĆA

Kao i sve druge industrijske djelatnosti, i obrambena industrija EU-a treba povećati svoju učinkovitost kako bi svojim klijentima osigurala dobar omjer cijene i kvalitete te istovremeno zaštitila interese svojih dioničara.

A. Kontekst

1. Istraživačka i razvojna politika

Financiranje istraživanja u EU-u uglavnom je namijenjeno civilnim svrhama. No neka od obuhvaćenih tehnoloških područja, na primjer materijali ili informacijska i komunikacijska tehnologija, mogu doprinijeti poboljšanju tehnološke baze i konkurentnosti obrambene industrije. Stoga bi se potrebe obrambene industrije po mogućnosti trebale uzeti u obzir u provedbi istraživačke politike EU-a. Europsko je

vijeće na zasjedanju u prosincu 2013. pozvalo države članice da povećaju ulaganja u zajedničke istraživačke programe, te je pozvalo Komisiju da zajedno s Europskom obrambenom agencijom izradi prijedloge za daljnje poticanje istraživanja dvojne namjene (civilne i vojne). Države članice odlučile su 2015. prijeći s istraživanja usmjerenog isključivo na civilnu i dvojni namjenu na jedinstveni europski program istraživanja u području obrane.

2. Izvoz

Vijeće je 2008. donijelo [Zajedničko stajalište 2008/944/ZVSP](#) o definiranju zajedničkih pravila kojima se uređuje kontrola izvoza vojne tehnologije i opreme. Tim zajedničkim stajalištem EU je postao jedina regionalna organizacija koja je uspostavila pravno obvezujući sporazum o izvozu konvencionalnog oružja. Cilj je tog dokumenta poboljšati usklađenost politika država članica EU-a o kontroli izvoza oružja, pri čemu izvoz oružja u konačnici ostaje u nacionalnoj nadležnosti. Sami sustav EU-a za kontrolu izvoza uređen je [Uredbom \(EZ\) br. 428/2009](#), kojom su utvrđena zajednička pravila EU-a u pogledu kontrole, zajednički popis robe s dvojnou namjenom te koordinacija i suradnja kako bi se pružila podrška dosljednoj primjeni i provedbi u cijelom EU-u. U rujnu 2016. Komisija je usvojila prijedlog za modernizaciju postojeće Uredba (EZ) br. 428/2009 i jačanje kontrole izvoza robe s dvojnou namjenom.

B. Politika obrambene industrije EU-a

1. Prema europskom tržištu obrambene opreme

U rujnu 2004. Komisija je predstavila Zelenu knjigu o javnoj nabavi za potrebe obrane ([COM\(2004\)0608](#)) kako bi doprinijela „postupnom stvaranju europskog tržišta obrambene opreme” među državama članicama. Zelena knjiga sastavni je dio strategije „Prema politici Europske unije u području obrambene opreme”. Cilj je podrazumijevao poboljšanje učinkovitosti uporabe sredstava u području obrane, povećanje konkurentnosti te industrije u Europi te doprinos poboljšanju u kvaliteti obrambene opreme u okviru europske sigurnosne i obrambene politike.

Države članice EU-a dogovorile su se 2007. godine da će pojačati razvoj europske obrambene tehnološke i industrijske baze pomoću namjenske strategije. U srpnju 2006. uspostavljen je međuvladin režim za poticanje tržišnog natjecanja na europskom tržištu obrambene opreme. Taj dobrovoljni međuvladin režim funkcionira na temelju [Kodeksa ponašanja pri javnoj nabavi za potrebe obrane](#) iz studenoga 2005., a podupire ga sustav izvještavanja i praćenja kojim se osigurava transparentnost i odgovornost među državama članicama. Drugi važan element jest [Kodeks najbolje prakse u nabavnom lancu](#) iz svibnja 2005.

Standardizacija obrambene opreme važna je za povezivanje nacionalnih tržišta. U tu je svrhu 2012. godine pokrenut portal europskog referentnog sustava obrambenih standarda (EDSTAR). EDSTAR je nastao nakon Europskog informacijskog sustava za obrambene standarde (EDSIS), portala za sveobuhvatniju europsku standardizaciju obrambene opreme, a njegov je cilj objavljivanje standarda opreme čiji se razvoj planira ili onih koji će se znatno izmijeniti.

Komisija je u srpnju 2013. usvojila komunikaciju koja sadrži akcijski plan za povećanje učinkovitosti i konkurentnosti europske obrambene industrije ([COM\(2013\)0542](#)). Tom

je komunikacijom najavljena uspostava mehanizma za praćenje tržišta za nabavu u području obrane.

2. Javna nabava za potrebe obrane i transfer obrambenih proizvoda unutar EU-a [Direktivom 2009/43/EZ](#) o pojednostavnjivanju uvjeta za transfer obrambenih proizvoda unutar EU-a i [Direktivom 2009/81/EZ](#) o javnoj nabavi u području obrane i sigurnosti EU je uveo važne smjernice za uspostavu okvira EU-a u tom području.

Direktivom 2009/43/EZ pojednostavljuju se i usklađuju uvjeti i postupci za transfer takvih proizvoda u cijelom EU-u. Njome je uspostavljen jedinstven i transparentan sustav dozvola (općih, globalnih i individualnih) te je poduzećima koja se smatraju pouzdanima omogućeno obavljanje transfera na temelju općih dozvola. Namjera je bila da izdavanje individualnih dozvola postane iznimka ograničena samo na jasno opravdane slučajeve.

Direktivom 2009/81/EZ uvedena su pravila o javnoj nabavi za potrebe obrane koja su poduzećima iz obrambenog sektora trebala omogućiti lakši pristup tržištima obrambene opreme drugih država članica. Njome se kao standardni postupak uvodi pregovarački postupak s prethodnim objavljivanjem, koji omogućuje veću fleksibilnost i sadržava posebna pravila o sigurnosti osjetljivih informacija, klauzule o sigurnosti nabave te posebna pravila o podugovaranju. Međutim, države članice mogu izuzeti ugovore za potrebe obrane i sigurnosti ako je to potrebno radi zaštite osnovnih interesa njihove sigurnosti (članak 346. UFEU-a).

EU je u lipnju 2021. pokrenuo analizu o budućnosti europske sigurnosti i obrane. Rezultat je tog procesa izrada Strateškog kompasa, dokumenta u okviru relevantne politike kojim se utvrđuje sigurnosna i obrambena strategija EU-a za sljedećih pet do deset godina.

Ruska invazija na Ukrajinu imala je znatne posljedice za europsku obranu. Komisija je u veljači 2022. objavila plan za ključne tehnologije za sigurnost i obranu ([COM\(2022\)0061](#)). Vijeće je u ožujku 2022. znatno revidiralo Strateški kompasa kako bi uzelo u obzir destabilizaciju europskog sigurnosnog poretka i posljedičnu promjenu stajališta, ambicije i alata EU-a u području obrane. (vidjeti [5.1.2.](#)).

Komisija je u srpnju 2022. objavila Prijedlog uredbe o uspostavi Akta o jačanju europske obrambene industrije putem zajedničke nabave (EDIRPA) ([COM\(2022\)0349](#)). Riječ je o kratkoročnom financijskom instrumentu za poticanje zajedničke nabave u području obrane među državama članicama.

3. Europska obrambena agencija

Europska obrambena agencija osnovana je u srpnju 2004. u okviru zajedničke akcije Vijeća ministara za razvoj obrambenih kapaciteta, promicanje i jačanje europske suradnje u području naoružanja, jačanje europske obrambene tehnološke i industrijske baze, stvaranje međunarodno konkurentnog europskog tržišta obrambene opreme i povećanje učinkovitosti europskog istraživanja i tehnologije u području obrane. Zajednička akcija iz 2004. prvi je put zamijenjena odlukom Vijeća u srpnju 2011., a zatim je revidirana u listopadu 2015. [Odlukom Vijeća \(ZVSP\) 2015/1835](#) o utvrđivanju statuta, sjedišta i načina djelovanja Europske obrambene agencije.

4. Europski program istraživanja u području obrane

Usprkos naporima da se stvori zajednički okvir za europsku obrambenu politiku, europsko istraživanje u području obrane znatno se smanjilo od 2006. godine. Države članice dogovorile su se 2015. da će postupno prijeći s istraživanja usmjerenog isključivo na civilnu i dvojnu namjenu u okviru programa Obzor 2020. na poseban europski program istraživanja u području obrane koji se od 2021. financira iz proračuna EU-a, a dio je Europskog fonda za obranu (EDF).

Komisija je u studenome 2016. objavila europski obrambeni akcijski plan ([COM\(2016\)0950](#)) u kojem je predložila uspostavu Europskog fonda za obranu i druge mjere za poboljšanje učinkovitosti potrošnje država članica na zajedničke obrambene kapacitete i poticanje konkurentne i inovativne industrijske baze. EDF je predviđen [pripremnim djelovanjem za istraživanja u području obrane \(PADR\)](#), s proračunom od 90 milijuna EUR za razdoblje od 2017. do 2019., i Europskim programom industrijskog razvoja u području obrane, čiji je proračun iznosio 500 milijuna EUR za razdoblje od 2019. do 2020. Europski fond za obranu započeo je s radom 1. siječnja 2021. s ukupnim dogovorenim proračunom od gotovo 8 milijardi EUR za razdoblje od 2021. do 2027. ([Uredba \(EU\) 2021/697](#)).

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Parlament je donio razne rezolucije koje se tiču obrambene industrije.

U [rezoluciji](#) usvojenoj 10. travnja 2002. Parlament je pozvao na osnivanje Europske agencije za naoružanje i standardizaciju obrambene opreme. U [rezoluciji](#) od 17. studenoga 2005. o Zelenoj knjizi o javnoj nabavi u području obrane podržani su naponi Komisije da doprinese postupnom stvaranju europskog tržišta obrambene opreme.

U svojoj [rezoluciji](#) od 22. studenoga 2012. o provedbi zajedničke sigurnosne i obrambene politike Parlament je inzistirao na tome da bi jačanje europskih kapaciteta također trebalo dovesti do konsolidacije industrijske i tehnološke baze europske obrambene industrije.

U svojoj [rezoluciji](#) od 21. studenoga 2013. o europskoj obrambenoj tehnološkoj i industrijskoj bazi Parlament je pozvao na osnaživanje europske industrijske suradnje i naglasio potrebu da se podupre misija zajedničke sigurnosne i obrambene politike uz pomoć europskog istraživanja i razvoja korištenjem istraživačkog programa Obzor 2020.

U dvjema rezolucijama koje je usvojio u [svibnju 2015.](#) i [travnju 2016.](#) Parlament je pozvao na djelotvornu i ambicioznu europsku vanjsku i sigurnosnu politiku i pozvao države članice da ciljeve politika utvrde na temelju zajedničkih interesa. U [rezoluciji](#) od 22. studenoga 2016. Parlament je predložio hitno pokretanje europske obrambene unije.

U [rezoluciji](#) od 25. ožujka 2021. o javnoj nabavi u području obrane i sigurnosti i transferu obrambenih proizvoda Parlament je pozvao Komisiju da poboljša pristup MSP-ova financiranju. Također je pozvao države članice da pojačaju unutareuropsku nabavu

u području obrane te suradnje u istraživanju i razvoju kako bi se podigla razina interoperabilnosti među njihovim vojnim snagama.

U [rezoluciji](#) od 1. ožujka 2022. o ruskoj agresiji na Ukrajinu Parlament je pozvao na povećanje doprinosa za jačanje obrambenih kapaciteta Ukrajine. Od država članica zatraženo je da ubrzaju isporuku obrambenog oružja Ukrajini kao odgovor na jasno utvrđene potrebe.

U [rezoluciji](#) od 18. siječnja 2023. o provedbi ZSOP-a — godišnje izvješće za 2022., Parlament je pozdravio nove obrambene inicijative EU-a, uključujući Akt o jačanju europske obrambene industrije putem zajedničke nabave. U rujnu 2023. Parlament je donio [stajalište](#) o Prijedlogu uredbe o uspostavi Akta o jačanju europske obrambene industrije putem zajedničke nabave. Suzakonodavci su se, među ostalim, složili da će instrument trajati do prosinca 2025., a ne do 2024., te da će imati proračun od 300 milijuna EUR.

U svojoj [rezoluciji](#) od 9. svibnja 2023. o ključnim tehnologijama za sigurnost i obranu Parlament je pozdravio činjenicu da je Komisija uspostavila Opservatorij za ključne tehnologije i istaknuo potrebu da se smanji ovisnost kad je riječ o opskrbi ključnim materijalima, potiču ulaganja u inovacije i razvoj, prednost da zajedničkim projektima koje financira i sufinancira EU te poveća financiranje.

Više informacija o toj temi dostupno je na internetskim stranicama [Pododbora za sigurnost i obranu](#) i [Odbora za industriju, istraživanje i energetiku](#).

Corinne Cordina
10/2023

